

Wikipedie – encyklopedie psaná svými čtenáři

- Mgr. Marek Blahuš,
wikipedista pro Brno,
Wikimedia Česká republika
- Moravská zemská knihovna
- cyklus „MZK a Wikimedia“,
1. přednáška, 12. dubna 2016

WIKIPEDIE
Otevřená encyklopedie

Wikipedie™ a loga *Wikipedia puzzle globe* a *The Wikimedia Foundation mark* jsou obchodní známky Wikimedia Foundation použité se svolením vlastníka, který nezaštil tuto prezentaci a nemá s ní být spojován.

Obrázek: <https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Wikipedia-logo-v2-cs.png> CC BY-SA 3.0 Paul Stansifer, Nohat, Philip Metschan;

Obrázek: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Wikimedia_Czech_Republic-logo.svg CC BY-SA 3.0 Neolux, Zirland;

Moravská zemská knihovna a Wikimedia

- nově zahájená spolupráce (od dubna 2016)
- Moravská zemská knihovna (MZK)
 - vzdělává veřejnost zpřístupňováním **knih** (znalostí)
 - sama obsah knih **netvoří**, ale shromažďuje již vydané a stará se o ně
 - získává pro obsah zejména **čtenáře**, méně pak autory
- hnutí Wikimedia (u nás: spolek Wikimedia ČR)
 - vzdělává veřejnost zpřístupňováním **hypertextového obsahu** (znalostí)
 - samo obsah **tvorí**, ale zpracováním již vydaného (knih), a stará se o něj
 - získává pro obsah zejména **autory**, méně pak čtenáře

Poslání Wikipedie

„Představte si svět, kde mají všichni lidé svobodný přístup k veškerým lidským znalostem. To je to, na čem pracujeme.“

– Jimmy Wales,
zakladatel Wikipedie

1. díl: Encyklopedie Wikipedie, 12. 4.

**NENECHÁVEJTE
SI TO PRO SEBE!**

2. díl: Vzdělávání a dokumentace, 19. 4.

3. díl: Literatura a digitalizace, 28(!). 4.

WIKIZDROJE

- Hlavní strana
- Náhodné dílo
- Náhodný autor
- Nápověda

Komunita

- Portál Wikizdrojů
- U pramene (diskuse komunity)
- Externí oznámení
- Poslední změny
- Podpořte Wikizdroje
- Komunikační kanál IRC

Nástroje

- Odkazuje sem
- Související změny
- Načíst soubor
- Speciální stránky
- Trvalý odkaz
- Informace o stránce
- Citovat stránku

Jazyky

➤ Přidat odkazy

Nejste přihlášen(a) [Diskuse](#) [Příspěvky](#) [Vytvoření účtu](#) [Přihlášení](#)

Stránka [Diskuse](#) [Soubor](#)

Číst [Editovat](#) [Zobrazit historii](#)

Stránka:Některe starozitne pamatky mesta Trebice v Morave.pdf/1

Tato stránka nebyla zkontrolována

Některé starožitné památky města Třebíče v Moravě. 355

kostel stával a posud cihly a jiné stavivo se nalézá. Odtud dále k půlnoci táhne se lesem podle Orlice vrch Hlaváčov, kdež prý podle pověsti pevný hrad stával, jakž tomu zbytky valův nasvědčují. Na témž površí blíž k Darebnícům stával prý hrad Zítkov, a lid tu říká jednomu místu na blízku posud „na Žampachu“.

Slatina.

V této vsi, 3/4 hod. od Chocně vzdálené, stojí na površí nedaleko železně dráhy filiální kostel ss. Petra a Pavla, kterýž dříve do kollatury Choceňské přivtělen byl, jen že Choceňskému duchovenstvu povinnost obdávání velkých služeb Božích zůstala. Jest to stavení starožitné, strop ještě prkenný, malovaný, tři oltáře též jsou podle starého způsobu ozdobeny. V dřevěné zvonici visí tři zvony. Na menším čte se nápis:

Leta od narození † Sina Božyho † tisycyho pieti † XXX v iiii † f swaty Petru †.

Velký, asi 13 centu. těžký, má nápis:

Tento zvon přelity bil ke cti a chvále Božj, swatich aposstoluw Petra a Pawla nákladem celé obce Slatinské pod zprávou Tomásse Marčíka richtáře od France Wanĕka swonaře w Slaupnicy 1814.

Malý od téhož zvonáře poznamenan jest nápisem:

Ora pro nobis! Wanĕk w Slaupnicy, 1814.

Některé starožitné památky města Třebíče v Moravě.

Od Maurice Trappa

1. **Černý dům.** Cizinci, procházejícímu se po velkém a velmi dlouhém náměstí Třebíčském, ukazuje se již z daleka tak zvaný „černý dům“ pod číslem 22, a budí zvědavost i méně všímavého člověka, tím více ale milovníka starožitných památek. Jest to stavení slohu renaissančního, celé na vápně rytými obrazy a ozdobami pokryté, jakými ještě mnohá města naše, tu větším onde menším počtem se honosí, jako Praha, Prachatice, Písek a j. Také máme ještě ne jeden zámek, který zachoval takové obzvláštnosti vyzdobení ze 16. a 17. století. Dům tento jest 37½ stopy široký a na dvoje poschodí vysoký; z tmavohnědé zdi vystupují do bílého vápna ryté ozdoby a obrazy, ježto velmi zběhlého umělce a velikou pilnost ukazují. Římsa pod střechou jest nyní již holá, ukazujíc jen složení tesaných kamenů. Hned pod ní táhne se širší pás, ozdobený střídavě zátočkami a arabeskami formy tulipanové. Pod tímto pasem jest druhé poschodí, rozděleno na devět polokruhových luků, ježto na půl cihly povystupují a o hezké pilře se opírají. V polích nad pilíři vyryté se spatřují podoby báječného zvířete, jež nazýváme noh (Greif), které v pazourech, vždy dva a dva proti sobě, dobyté meče drží. Ve třech výklencích jsou okna, v ostatních šesti ale spatřují se allegorické ženské podoby s nápisy. První podoba s nápisem *Fides* představuje víru s křížem v ruce, na nějž s vroucí důvěrou hledí. Druhá podoba *Charitas*, láska, představuje matku své nejmladší dítě srdečně k hrudi tisknoucí, an starší dítě plno dětské lásky k matce se tulí. Třetí *Spes*, naděje, jest děva s květučící tváří, stužka z vlasů větrem povívá, kotvici pevně v ruce drží, jakoby s pevnou důvěrou říci chtěla: *Spes me tenet* (Cic.) naděje mne drží. Čtvrtá *Justitia*, spravedlnost, drží váhu a meč. Pátá

Některé starožitné památky města Třebíče v Moravě. 355

kostel stával a posud cihly a jiné stavivo se nalézá. Odtud dále k půlnoci táhne se lesem podle Orlice vrch Hlaváčov, kdež prý podle pověsti pevný hrad stával, jakž tomu zbytky valův nasvědčují. Na témž površí blíž k Darebnícům stával prý hrad Zítkov, a lid tu říká jednomu místu na blízku posud „na Žampachu“.

Slatina.

V této vsi, 3/4 hod. od Chocně vzdálené, stojí na površí nedaleko železně dráhy filiální kostel ss. Petra a Pavla, kterýž dříve do kollatury Choceňské příslušel, pro vzdálenost ale k farnosti Zámské přivtělen byl, jen že Choceňskému duchovenstvu povinnost obdávání velkých

služeb Božích zůstala. Jest to stavení starožitné, strop ještě prkenný, malovaný, tři oltáře též jsou podle starého způsobu ozdobeny. V dřevěné zvonici visí tři zvony. Na menším čte se nápis:

Leta od narození † Sina Božyho † tisycyho pieti † XXX v iiii † f swaty † Petru †.

Velký, asi 13 centu. těžký, má nápis:

Tento zvon přelity bil ke cti a chvále Božj, swatich aposstoluw Petra a Pawla nákladem celé obce Slatinské pod správou Tomásse Marčíka richtáře od France Wanĕka swonaře w Slaupnicy 1814.

Malý od téhož zvonáře poznamenan jest nápisem:

Ora pro nobis! Wanĕk w Slaupnicy, 1814.

Některé starožitné památky města Třebíče v Moravě.

Od Maurice Trappa.

1. **Černý dům.** Cizinci, procházejícímu se po velkém a velmi dlouhém náměstí Třebíčském, ukazuje se již z daleka tak nazvaný „černý dům“ pod číslem 22, a budí zvědavost i méně všímavého člověka, tím více ale milovníka starožitných památek. Jest to stavení slohu renaissančního, celé na vápně rytými obrazy a ozdobami pokryté, jakými ještě mnohá města naše, tu větším onde menším počtem se honosí, jako Praha, Prachatice, Písek a j. Také máme ještě ne jeden zámek, který zachoval takové obzvláštnosti vyzdobení ze 16. a 17. století. Dům tento jest 37½ stopy široký a na dvoje poschodí vysoký; z tmavohnědé zdi vystupují do bílého vápna ryté ozdoby a obrazy, ježto velmi zběhlého umělce a velikou pilnost ukazují. Římsa pod střechou jest nyní již holá, ukazujíc jen složení tesaných kamenů. Hned pod ní táhne se širší pás, ozdobený střídavě zátočkami a arabeskami formy tulipanové. Pod tímto pasem jest druhé poschodí, rozděleno na devět polokruhových luků, ježto na půl cihly povystupují a o hezké pilře se opírají. V polích nad pilíři vyryté se spatřují podoby báječného zvířete, jež nazýváme noh (Greif), které v pazourech, vždy dva a dva proti sobě, dobyté meče drží. Ve třech výklencích jsou okna, v ostatních šesti ale spatřují

se pomíjejičnost krásy pozemské, kdežto palma míra v druhé ruce znamená, že: *Fides et charitas sit palma temporis nostri*, víra a láska palmou našeho věku býti mají. Šestá *Laetitia*, veselost, mladice s květinami a mečem poskakující, hlásá: *Res mihi est laetitia* (Corn. Nep.), veselost jest mou věcí, již v zápětí často meč trpké opravdivosti následuje a ve smutek ji obrací.

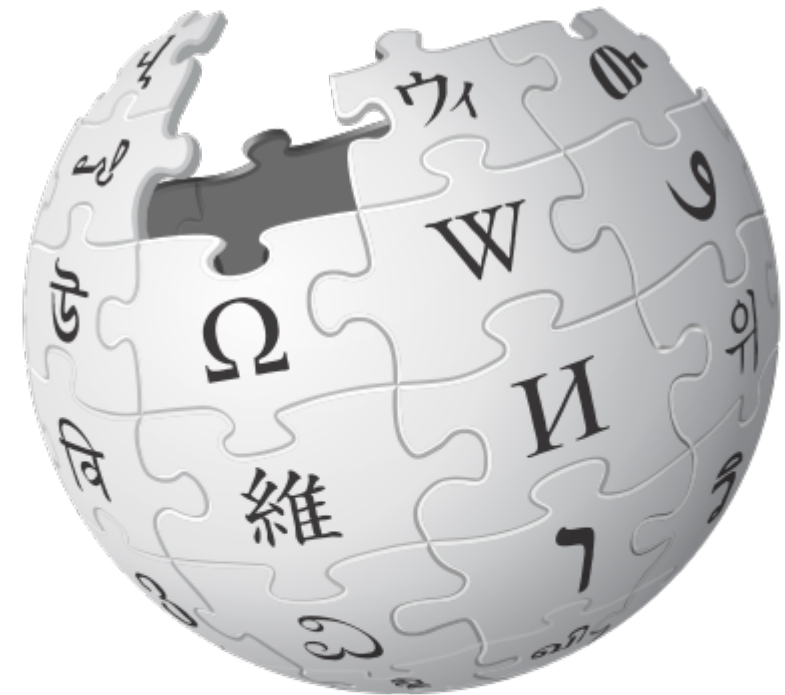
Okna ve třech výklencích jsou malá, tesaným kamenem obložena. Nad jejich ramenáky spatřují se ozdoby, nad jedním totiž veliká lastura, nad prostředním věnec s lidskou hlavou uprostřed, a nad třetím růže s leto-počtem 1637.

Úzká, ze starodávných cihlových kurek složená stříška kryje římsu prvního poschodí. Římsa ozdobena jest čtyřmi pasy arabeskami pilně pokreslenými. Pod ní táhne se široký pás plný rozmanitých výjevů loveckých, s jeleny, srnci a zajíci, jež pěší i jízdní myslivci se psy honí; také medvěd se brání lovcům oštěpy na dorážejícím, lovecké rohy houkají a zabítá zvěř vítězně domů se odnáší. Hned pod těmi scenami jest pět oken prvního poschodí velikostí prostřední s tesaným kamenným obložením a povystupujícími ramenáky. Mezi nimi jest šest polí nestojící říčky, cívky, klobouky, a jiné věci, které se v životě člověka objevují.

Co je to Wikipedie?

anglicky: *Wikipedia*

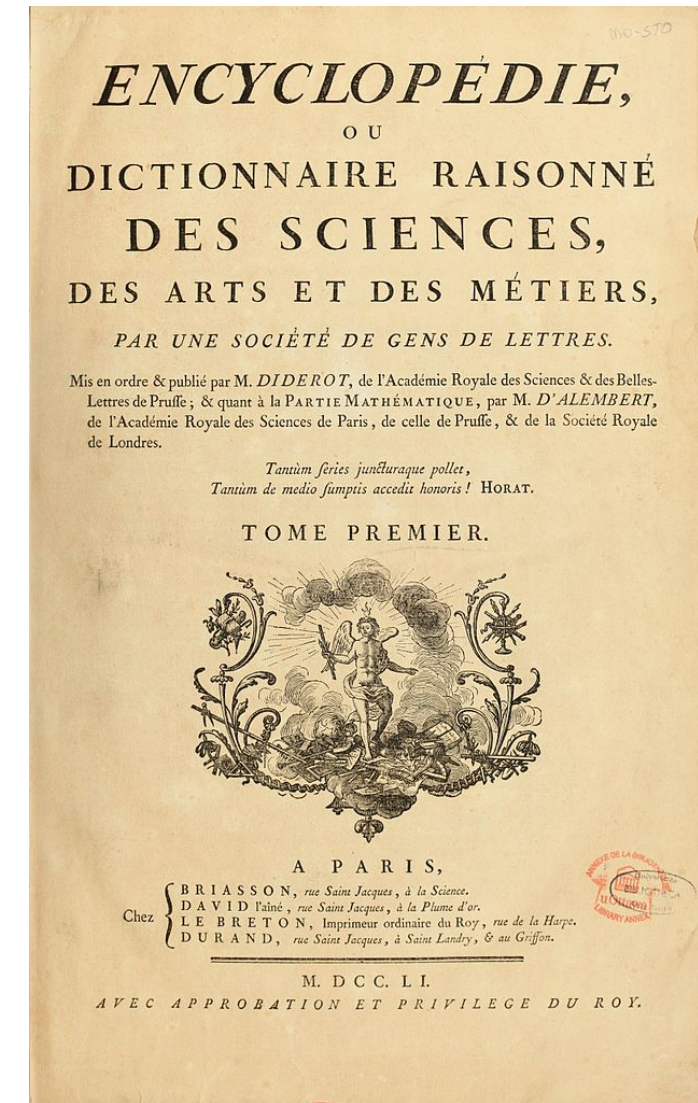
- Encyklopedie
 - Internetová
 - Svobodná (= bez copyrightu)
 - Společně vytvářená (dobrovolníky)
 - Mnohojazyčná
 - Neutrální
- A co je na tom vlastně nového?
 - Všechno a nic!

WIKIPEDIĚ
Otevřená encyklopedie

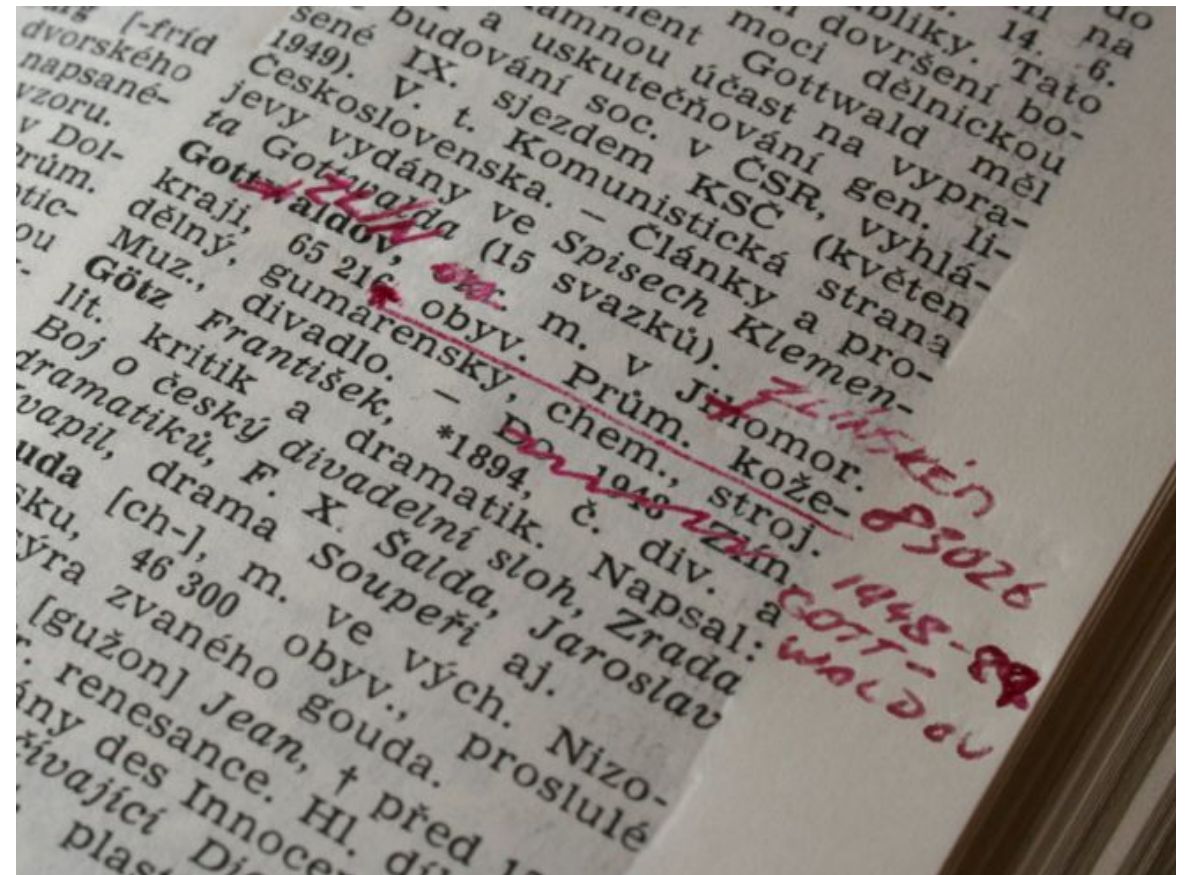
Encyklopedie

- Přehledy vědeckého poznání už ve starověku
 - Aristotelés (384–322 př. Kr.)
- Moderní encyklopedie až od 18. století
 - Denis Diderot (1713–1784): *Encyklopedie aneb Racionální slovník věd, umění a řemesel* (1751)
 - už osvícenští encyklopedisté měli společný cíl: „osvítit“ společnost věděním, a to v jazyce lidu

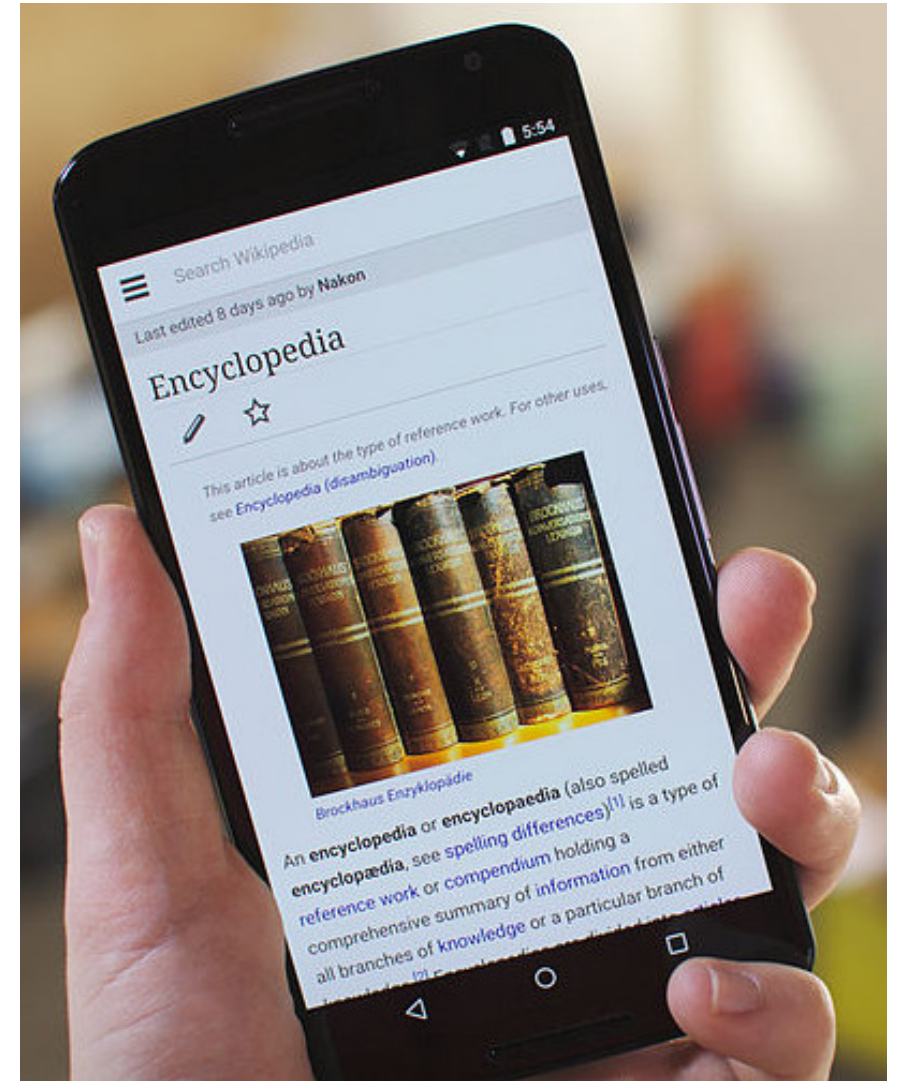
Problémy tištěných encyklopedií

- Omezený záběr a povrchnost
- Mnoho svazků a vysoká cena
- Vyplatí se jen pro velký trh (fr, de...)
 - „Malé“ jazyky (sv, cs, eo...)
často všeobecné encyklopedie
vůbec nemají, nebo jen zastaralé
- Zastarávání znalostí nelze zastavit
 - Neaktuální už v okamžiku vydání!

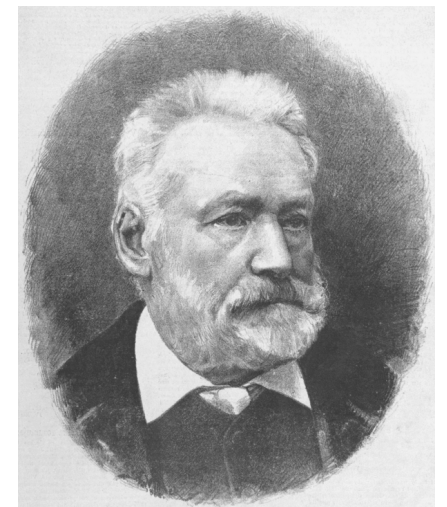
Počítače a internet

- Technický předpoklad pro vznik Wikipedie
- První *computer* už v roce 1946, **ale:**
 - Domácí počítače na trhu až od 70. let
 - Rozšíření do domácností až v 90. letech
- Internet (ARPANET) už v roce 1969, **ale:**
 - World Wide Web teprve od roku 1993
 - Unicode se rozšířil teprve okolo roku 2000

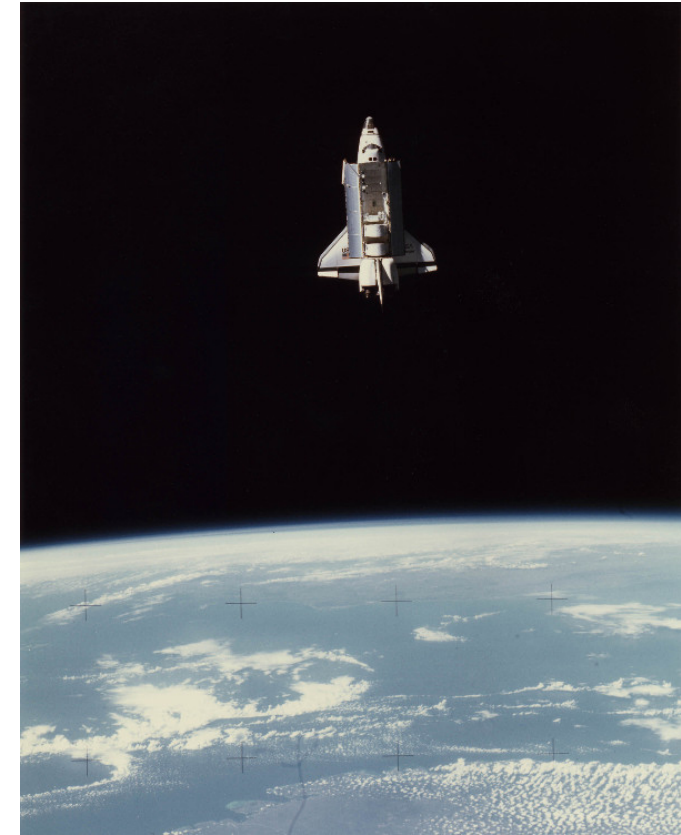
Copyright ©

- J. H. Zedler: *Universal-Lexicon* (1731-1754)
 - první moderní německá encyklopedie
 - obžaloba: opsal to z jiných, menších lexikonů!
 - obrana: jejich autoři zase kopírovali z francouzštiny!
- Moderní copyright (od 19. století):
 - je dovoleno pouze krátce citovat, s uvedením zdroje
 - není dovoleno bez souhlasu zkopírovat větší část díla
 - dílo se stává „volným“ až 70 let po smrti autora
 - pravidla se v jednotlivých zemích často významně liší

Svobodné znalosti ©

- *Free Software Foundation* (1985)
- *free* jako *free speech* („svoboda projevu“),
ne jako *free beer* („pivo zadarmo“)
- Autor se vzdává části svých práv a umožňuje všem používat své dílo za dodržení podmínek stanovených licencí (právním textem)
 - nejradikálnější licencí je volné dílo (*public domain*)
 - díla lze bezplatně kopírovat, používat komerčně, upravovat, odvozovat z nich nová díla...
 - tak fungují např. díla vlády USA

- Systém licencí, jenž umožňuje autorovi určit, která práva si chce ponechat a kterých se zříká

BY

Uved'te původ: Musíte uvést údaje o autorovi a dílu způsobem, jakým to autor stanovil (a zmínit své vlastní úpravy).

NC

Neužívejte komerčně: Nesmíte užívat dílo pro komerční účely.

ND

Nezpracovávejte: Nesmíte dílo pozměňovat, doplňovat, nebo ho zpracovat s jiným dílem.

SA

Zachovejte licenci: Pokud dílo upravíte, můžete výsledek dále šířit pouze pod stejnou nebo slučitelnou licenci.

- Wikipedie používá licenci CC BY-SA (Uved'te původ–Zachovejte licenci)

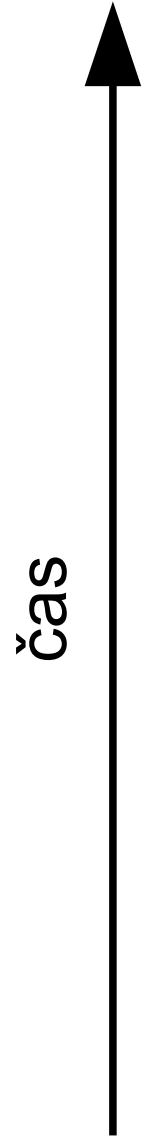
Proč lidé do Wikipedie přispívají?

- Baví je to
 - Rádi hledají, třídí a prezentují poznatky o svém okolí (podobně i vědci)
- Je to vidět
 - Studenti dříve psali práce „do šuplíku“, dnes mohou sloužit veřejnosti
- Vydrží to
 - V minulosti si každý nadšenec tvořil svou vlastní „domovskou stránku“
- Z vděku
 - Na Wikipedii zdarma nacházejí informace, které potřebují.
Proto do ní rádi přispějí zase tím, o čem toho sami hodně vědí.

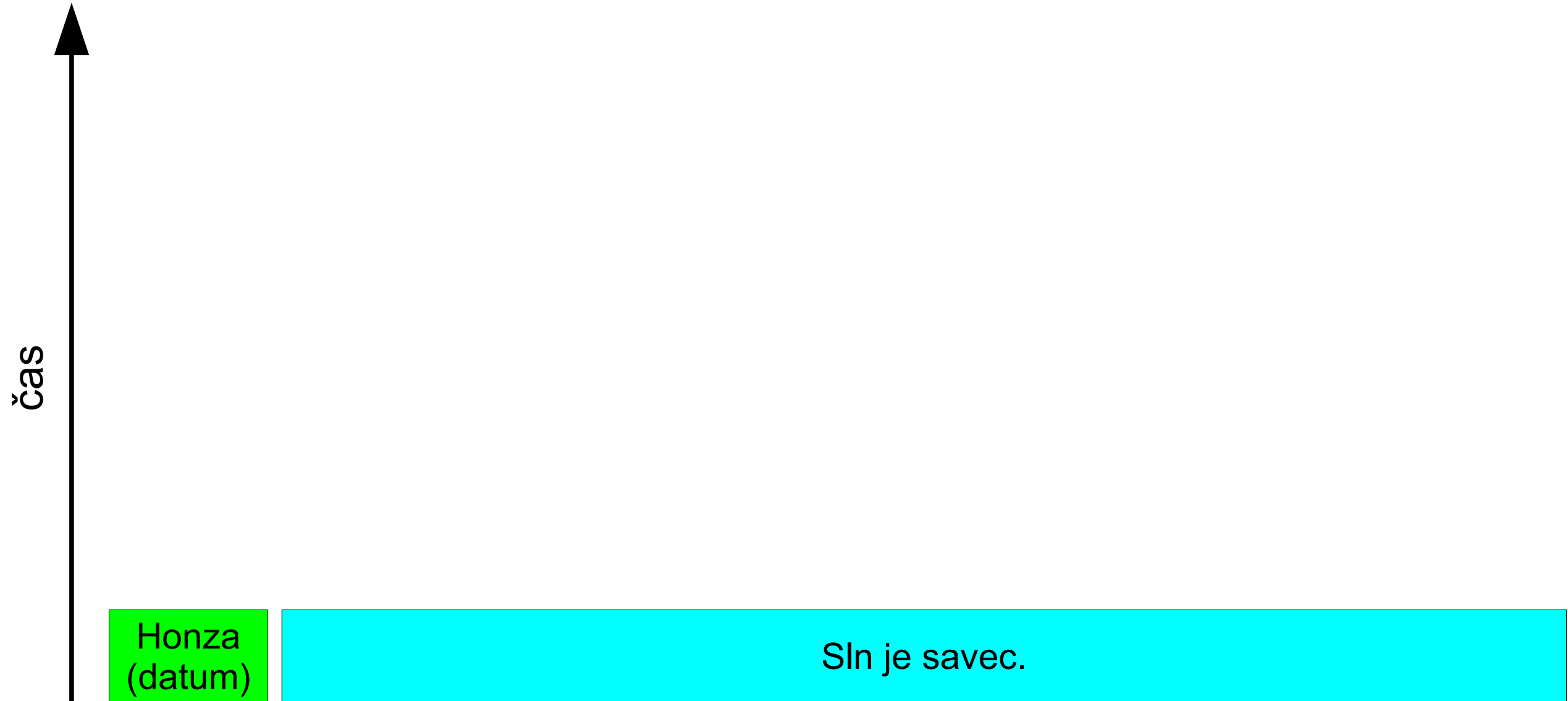
Jak to, že to funguje?

- Kdokoliv může měnit cokoliv, i bez registrace
- Verze stránek se ukládají, je možný návrat k předchozí
- Vandalismus a omyly bývají rychle odhaleny
 - Dobré editace > Špatné editace → Růst
 - Ničit je obtížnější než opravovat
- Správce: zamknout stránku, zablokovat uživatele
 - Výjimečně (kontroverzní témata, opakovaný vandalismus)
 - Pravidlo: Předpokládejte dobrou vůli

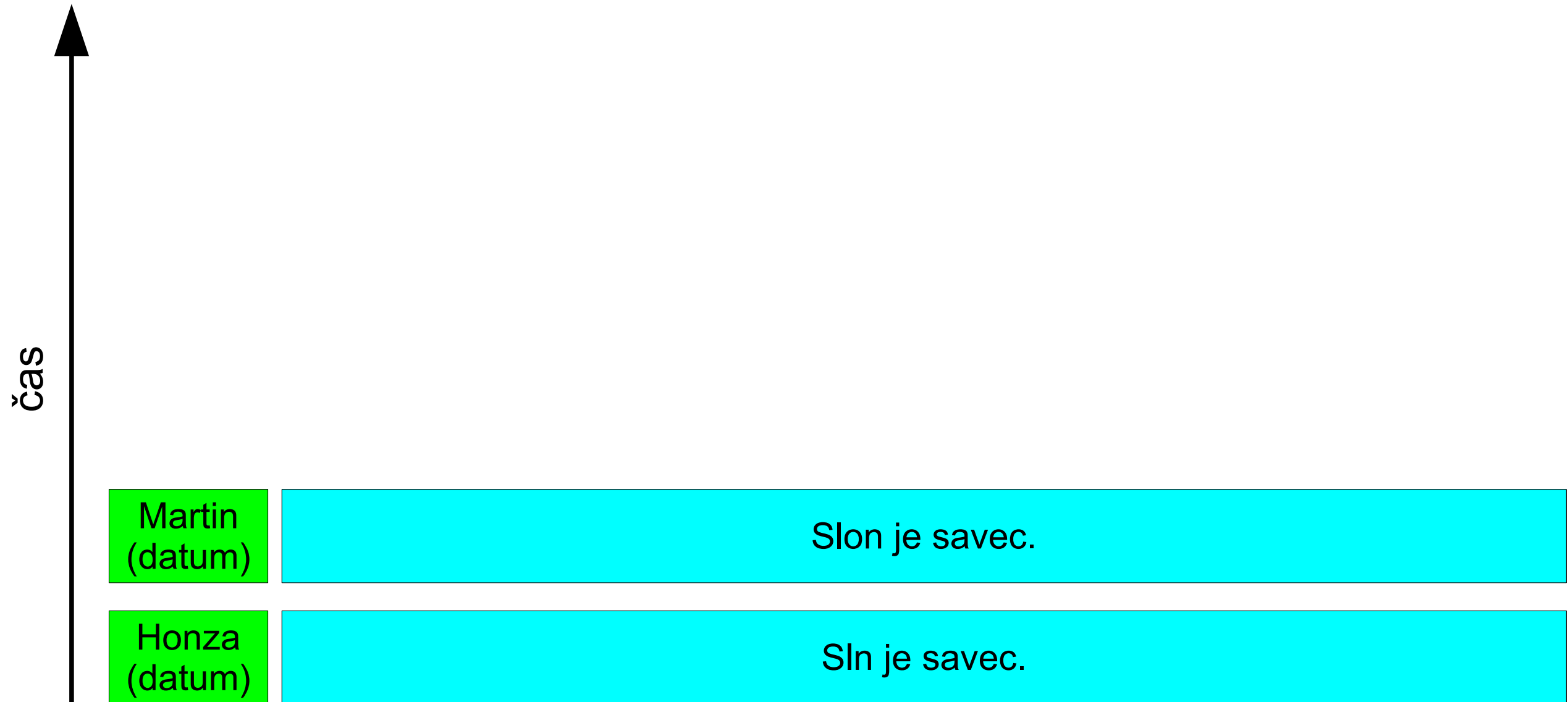
Spolupráce formou wiki

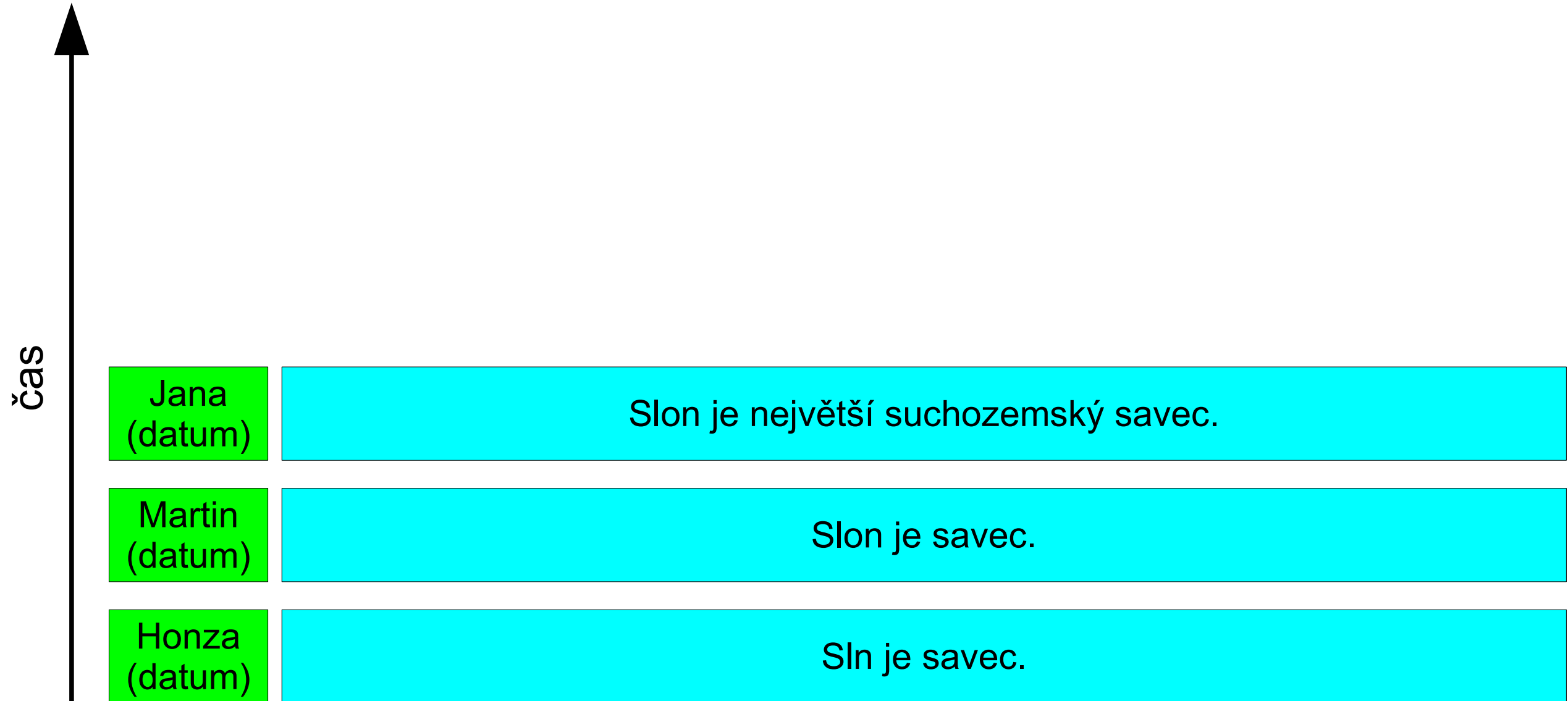
Spolupráce formou wiki

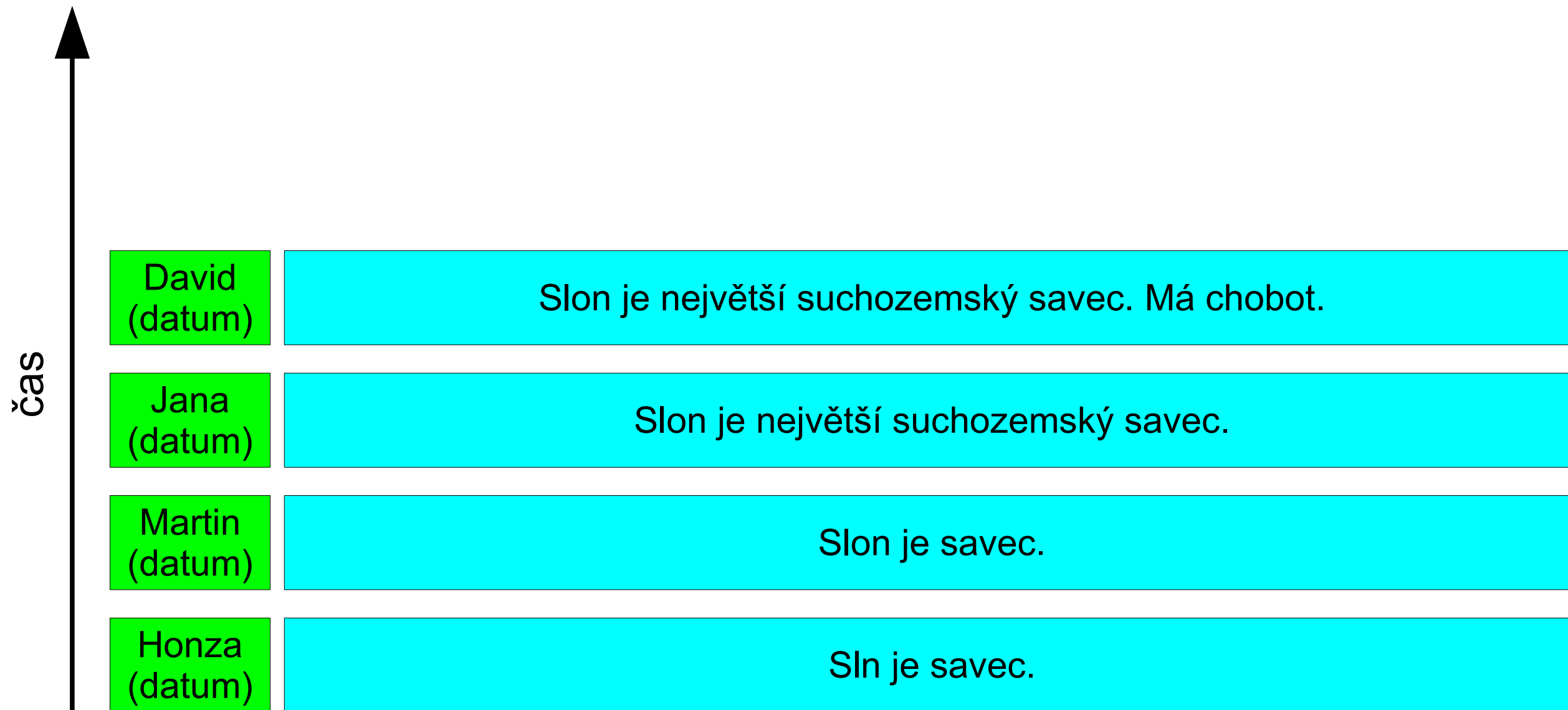
Spolupráce formou wiki

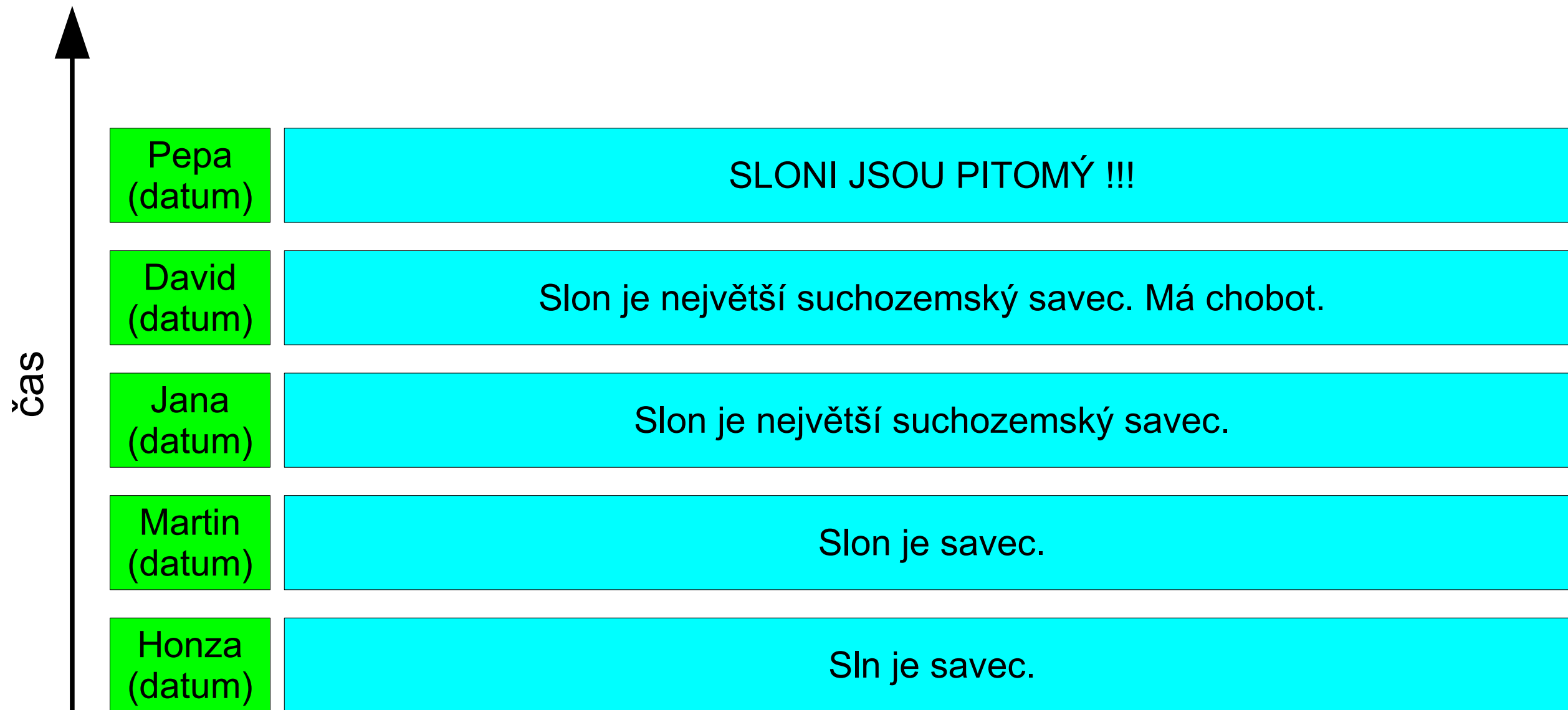
Spolupráce formou wiki

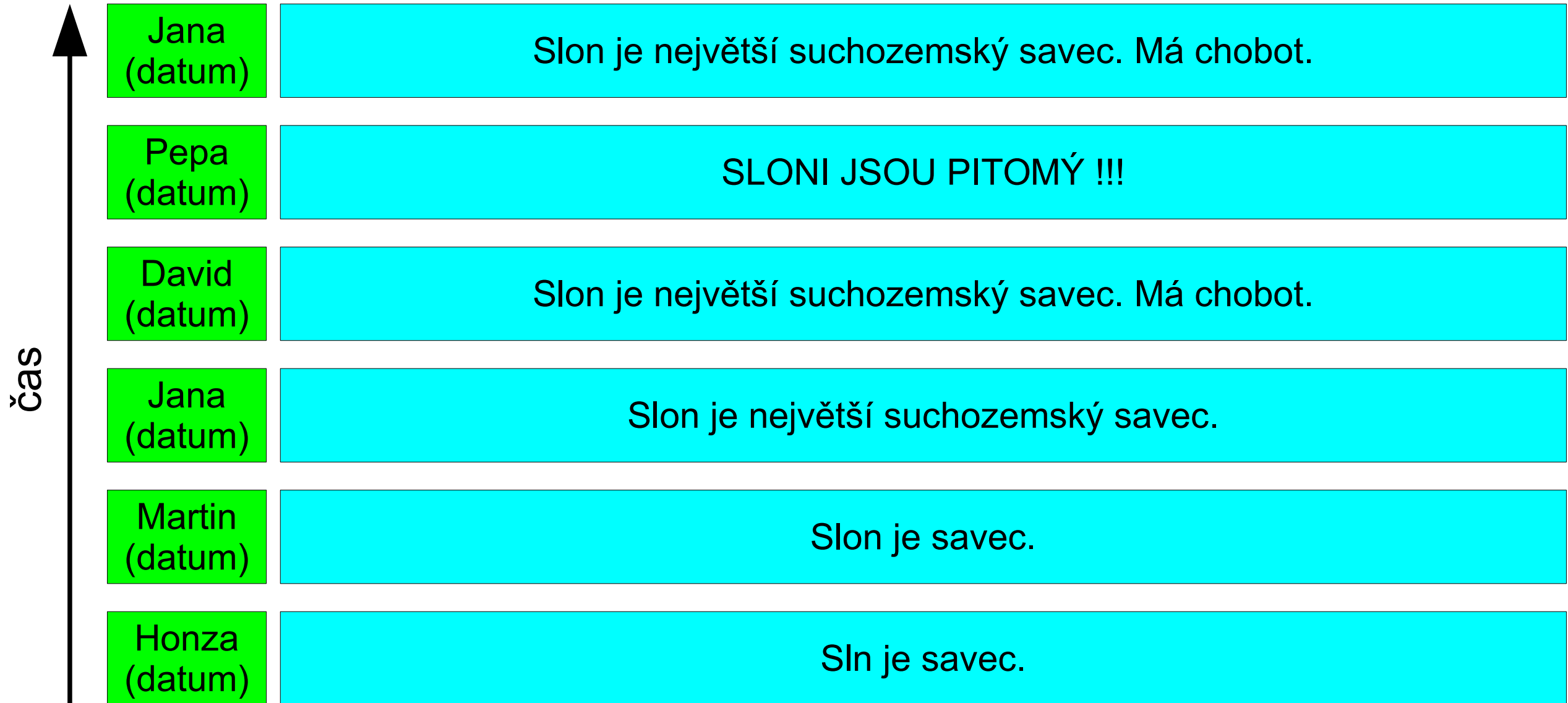
Spolupráce formou wiki

Spolupráce formou wiki

Spolupráce formou wiki

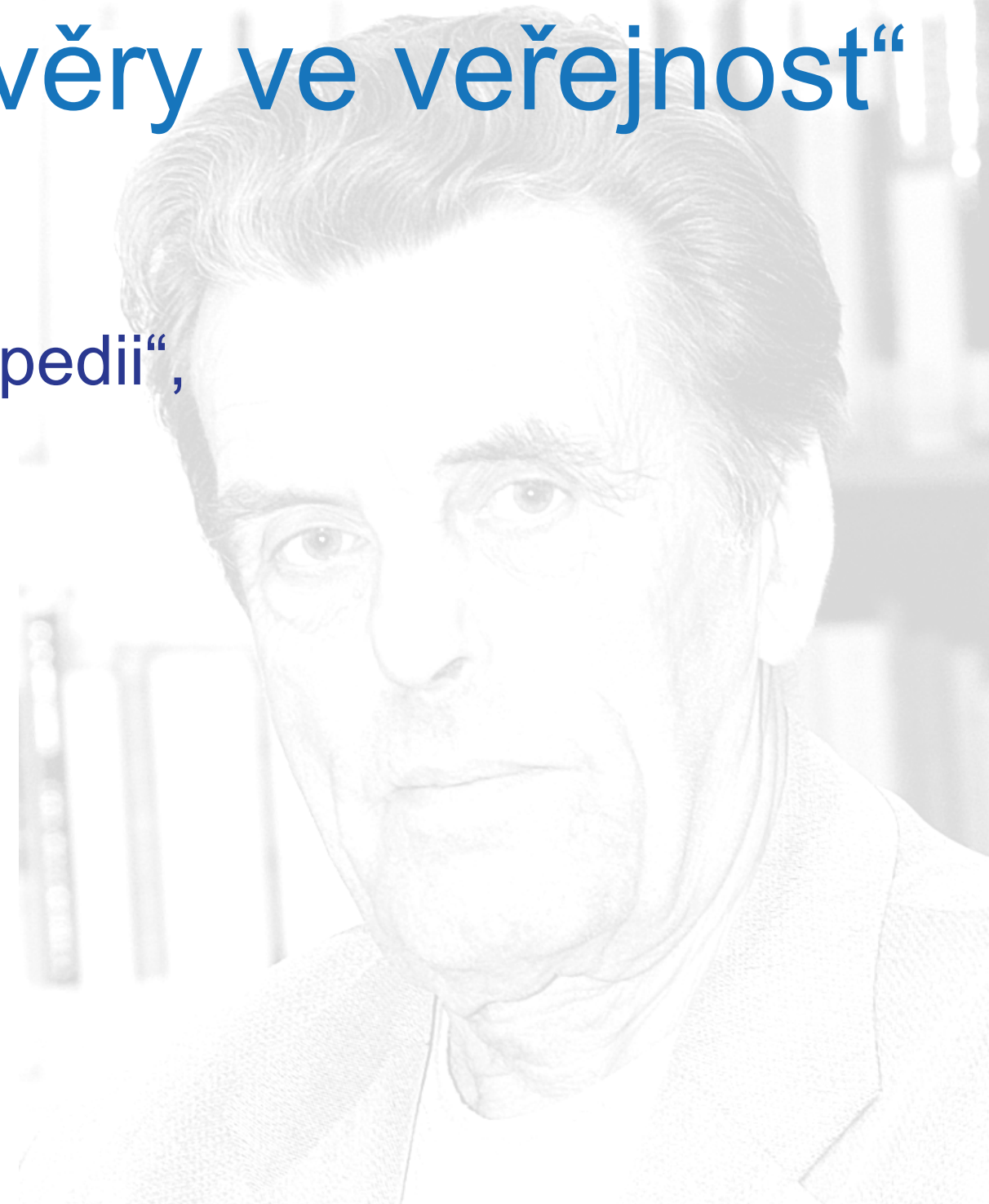
Základní pravidla Wikipedie

- Encyklopedický styl
- Ověřitelnost
- Nezaújatý úhel pohledu
- Encyklopedická významnost
- Dodržování autorských práv
- Nevšímejte si žádných pravidel

„Wikipedie je zázrak důvěry ve veřejnost“

- Prof. PhDr. Jan Sokol, Ph.D., CSc.
- „Masarykova univerzita ujíždí na Wikipedii“, FF MU, 14. září 2015
- <http://slideslive.com/38894454>
- čas 8:46–10:30

Vznik Wikipedie

- Jimmy Wales (*1966, USA)
- březen 2000: *Nupedia*
 - internetová encyklopedie, placený šéfredaktor
- leden 2001: *Wikipedia*
 - princip *wiki* = stránka editovatelná svými čtenáři
 - *Wikipedia* = *wiki* + *encyclopedia* – z havajského *wiki-wiki* = „rychlý“
- dnes: celkem 39 milionů článků (5,1M en, 351K cs, 210K sk)

Jazyky Wikipedie

- 292 jazykových verzí
- články navzájem propojeny
- Česká Wikipedie
* 14. 11. 2002, Brno

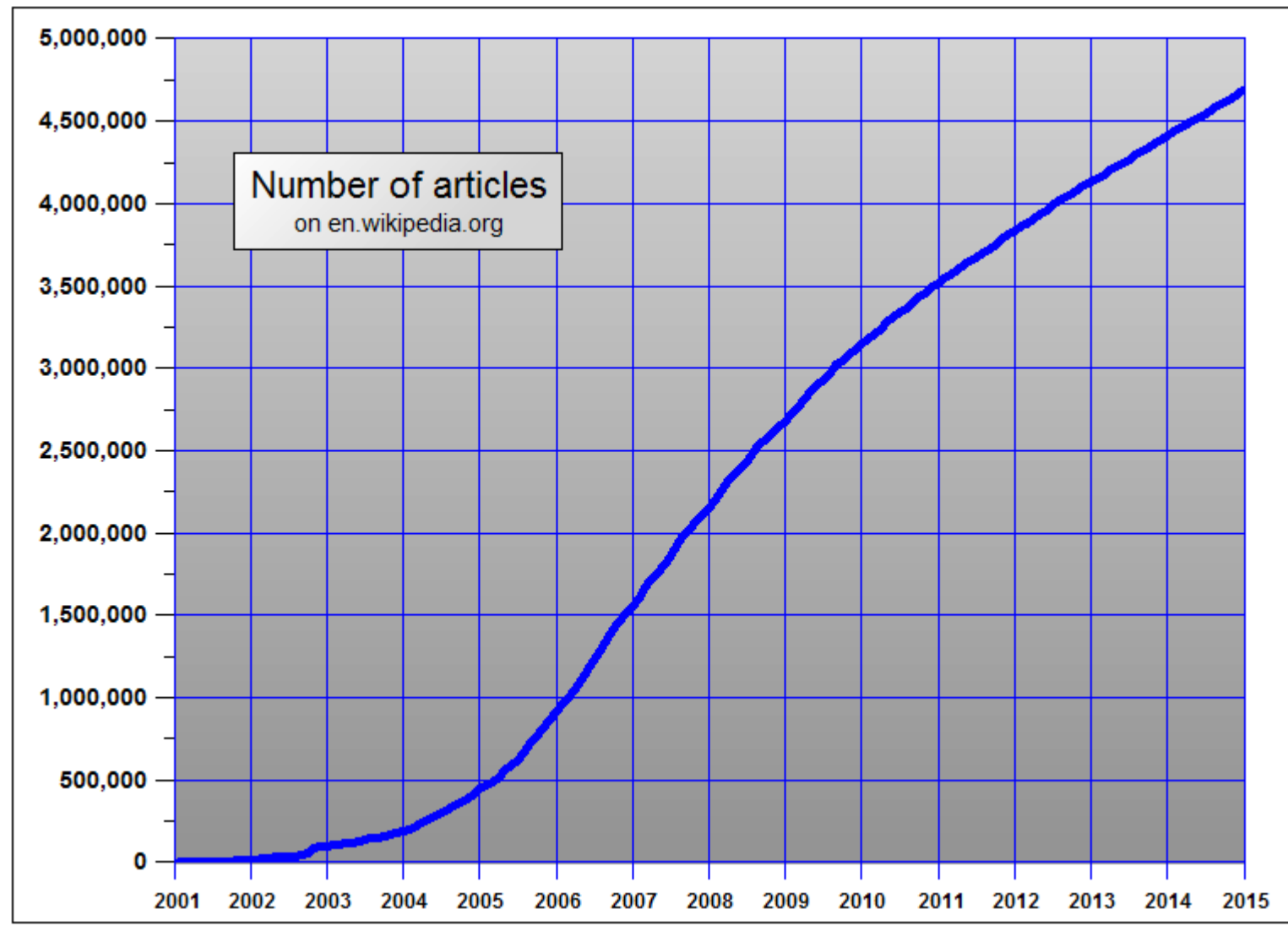
Obrázek: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Miroslav_Malovec.jpg
CC BY-SA 3.0 Petr Novák, Wikipedie;

1 000 000+ článků

No ↕	Jazyk ↕	Místní název ↕	Wiki ↕	Článků ↕
1	Angličtina	English ↗	en	4,966,136 ↗
2	Švédština	Svenska ↗	sv	2,005,265 ↗
3	Němčina	Deutsch ↗	de	1,853,594 ↗
4	Nizozemština	Nederlands ↗	nl	1,835,167 ↗
5	Francouzština	Français ↗	fr	1,661,128 ↗
6	Warajština	Winaray ↗	war	1,259,268 ↗
7	Ruština	Русский ↗	ru	1,253,004 ↗
8	Cebuánština	Sinugboanong Binisaya ↗	ceb	1,233,225 ↗
9	Italština	Italiano ↗	it	1,223,006 ↗
10	Španělština	Español ↗	es	1,200,405 ↗
11	Vietnamština	Tiếng Việt ↗	vi	1,139,254 ↗
12	Polština	Polski ↗	pl	1,133,336 ↗

24	Rumunština	Română ↗	ro	351,400 ↗
25	Maďarština	Magyar ↗	hu	337,373 ↗
26	Čeština	Čeština ↗	cs	332,332 ↗
27	Korejština	한국어 ↗	ko	327,761 ↗
28	Srbština	Српски / Srpski ↗	sr	324,202 ↗

Růst Wikipedie

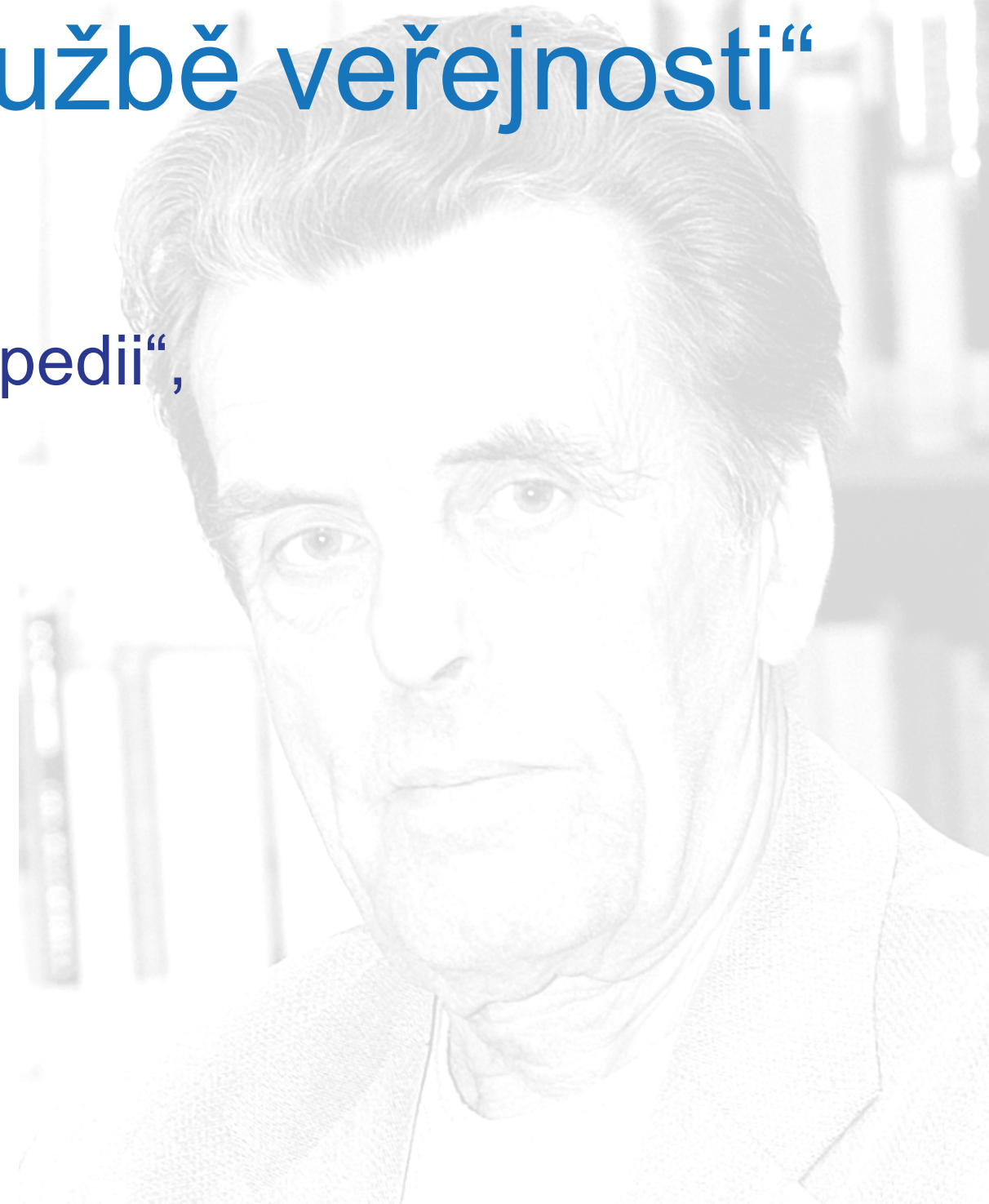
Wikimedia Foundation

- Nadace zal. 2003 v USA, sídlo San Francisco
- Nezisková, bez zapsaného kapitálu
- Wales předal nadaci všechna práva
 - namísto, aby vydělával miliardy na reklamě
- 10 členů představenstva, ~275 zaměstnanců
- 50M USD ročně od jiných nadací, firem (Google aj.) a od uživatelů
 - ~500 serverů v USA a Amsterdamu, ~50.000 požadavků za sekundu
 - podpora rozvoje projektů (ne psaní článků!) a provoz národních poboček

„Od koníčkářství ke službě veřejnosti“

- Prof. PhDr. Jan Sokol, Ph.D., CSc.
- „Masarykova univerzita ujíždí na Wikipedii“, FF MU, 14. září 2015
- <http://slideslive.com/38894454>
- čas 0:11–2:07

Návštěvnost české Wikipedie

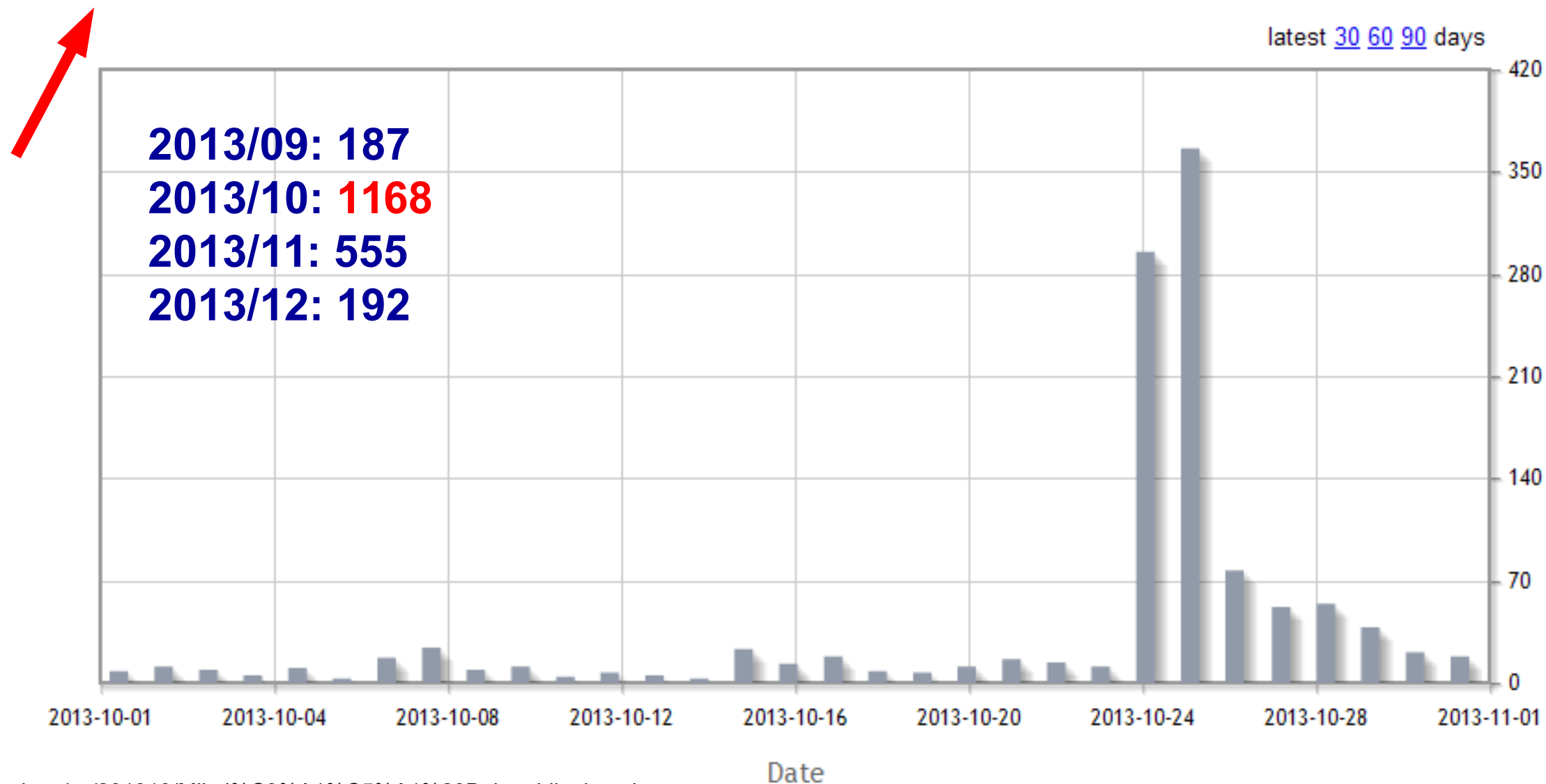
- Denně:
 - 3 miliony zobrazených stránek
 - 700 tisíc unikátních zařízení (~čtenářů)
- Měsíčně:
 - 7 milionů unikátních zařízení (~čtenářů)
- 43 % čtenářů z mobilního telefonu
 - <https://cs.m.wikipedia.org/>

Nejnavštěvovanější weby na světě

Společnost	Měsíční návštěvnost
1. Google	920 milionů
2. Microsoft	734 milionů
3. Yahoo	599 milionů
4. Facebook	471 milionů
5. Wikimedia	365 milionů
6. AOL LLC	267 milionů
7. EBay	260 milionů
8. Amazon	245 milionů
9. Ask Network	228 milionů
10. CBS	212 milionů

Wikipedia article traffic statistics

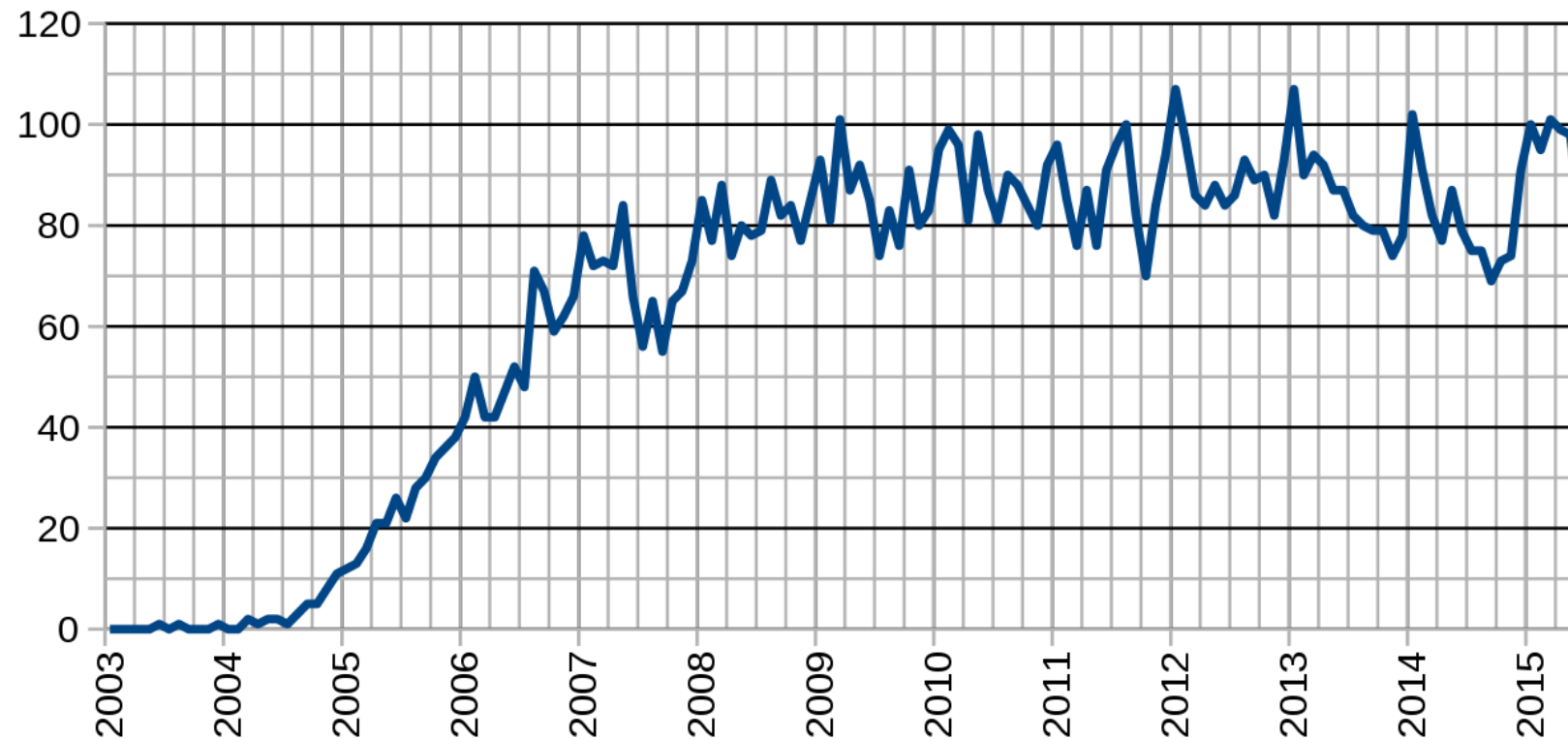
[Mikuláš Bek](#) has been viewed 1168 times in 201310.

Komunita české Wikipedie

- 638 aktivních editorů, z toho 104 velmi aktivních
- 92 nových článků a 3263 editací denně

Velmi aktivní uživatelé (>100 editací měsíčně) na české Wikipedii

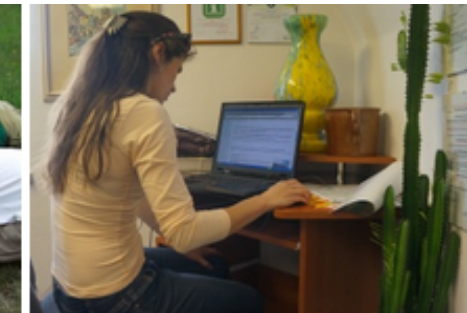
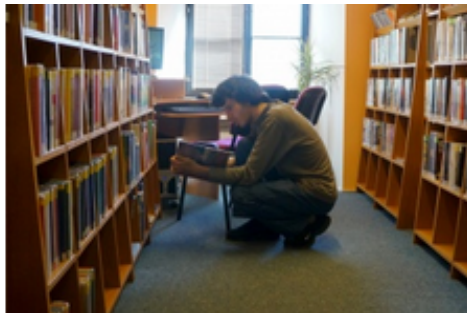

Jak spolu wikipedisté komunikují

- přes internet:
 - každý registrovaný má vlastní uživatelskou a diskuzní stránku
 - i každý článek má (může) mít svou diskuzní stránku
 - sledují dění přes stránky Poslední změny a Sledované stránky
- v reálném světě:
 - „klub Wikipedie“ – 1x týdně, společné editování a pomoc nováčkům
 - „wikisrazy“ – 1x měsíčně, plánování společných aktivit (Praha a Brno)
 - Wikikonference – 1x ročně, letos v Brně 3. 12. 2016 v kině Scala

Wikimedia Česká republika

- spolek založený roku 2008, přibližně 40 členů
- česká „pobočka“ Wikimedia Foundation (provozovatele Wikipedie)
- nevytváří encyklopedický obsah, ale podporuje jeho tvorbu:
 - vzdělávací projekty: Studenti píší Wikipedii, Senioři píší Wikipedii...
 - kampaně a soutěže: Wiki miluje památky, CEE Spring...
 - dlouhodobé fotografování: obce, chráněná území, židovské památky...

Obrázek: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Wikiconference_2013_Prague_3.jpg CC BY-SA 4.0 Pavel Hrdlička (Czech Wikipedia user Packa);

Obrázek: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:WikiM%C4%9Bsto_P%C5%99ibyslav_workshop_04.JPG CC BY-SA 3.0 Vojtěch Dostál;

Obrázek: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:121215_Fata_Morgana_Prague_115.JPG CC BY-SA 3.0 svajcr;

Obrázek: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:V%C3%BDstava_fotografi%C3%AD_Chr%C3%A1n%C4%9Bn%C3%A1_%C3%BAzem%C3%AD_%C4%8Cesk%C3%A9_republiky_%C4%8Dima_wikipedist%C5%AF_%287%29.JPG CC BY-SA 3.0 Chmee2 and Valtameri;

Obrázek: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Wikitrip_with_botanist_in_Lodenice_region_in_2012_%288%29.JPG CC BY-SA 3.0 Chmee2;

Obrázek: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:WikiM%C4%9Bsto_P%C5%99ibyslav_workshop_05.JPG CC BY-SA 3.0 Vojtěch Dostál;

Spolupráce Wikipedie s institucemi

- Národní památkový ústav
- **Masarykova univerzita**
- Národní technická knihovna
- **Moravská zemská knihovna**

- Český rozhlas
- Turistické informační centrum města Brna

- ...

Jak se zapojit?

- „Editujte s odvahou!“
 - opravovat překlepy zvládne každý, klikněte na tlačítko „Editovat“
 - neděste se, když vám někdo něco smaže – diskutujte
- Přečtěte si „Průvodce Wikipedií“
 - odkaz je na hlavní straně české Wikipedie (klikněte na logo)
- Zúčastněte se kurzu
 - třeba v červnu v MZK

Článek

Diskuse

Číst

Editovat

Světelný zdroj

Děkuji za pozornost

- Marek Blahuš (Wikipedista:Blahma)
- <http://www.mzk.cz/wikipedie>
- <http://www.wikimedia.cz/>
- blahus@rect.muni.cz

Tato prezentace je dostupná pod licencí
Creative Commons Uved'te původ-Zachovejte licenci 3.0 Unported.

Licenční podmínky naleznete na adrese:

<http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/deed.cs>

Autorem původního obsahu je Marek Blahuš,
díla jiných autorů jsou náležitě označena v místě užití.

Logo *Wikipedia puzzle globe* je obchodní známka Wikimedia Foundation
použitá se svolením vlastníka, který nezaštil tuto prezentaci a nemá s ní být spojován.

Obrázek: <https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Wikipedia-logo-v2.svg> CC BY-SA 3.0 Paul Stansifer, Nohat, Philip Metschan;

